

עתיד ירושלים לא ייקבע על ידי טראמפ

ד"ר נמרוד גורן*

המאמר [התפרסם בהארץ](#) ב-14 לדצמבר 2017

"זאת השעה לומר תודה רבה על ההחלטה שרוממה לב כל אדם בישראל וכל לב בעולם היהודי". הצהרה זו לא נאמרה בתגובה להכרזת טראמפ על ירושלים כבירת ישראל. היא נאמרה באוקטובר 1995 על ידי ראש הממשלה דאז, יצחק רבין, בטקס חגיגי בווינגטון, בו בירך את חברי הקונגרס על אישור החוק להעברת שגרירות ארה"ב בישראל לירושלים. ואולם, היה זה חוק בו רבין כלל לא רצה, ושאליו התייחס לאורך שלבי החקיקה שלו כשימוש ציני בירושלים שמובל על ידי גורמי ימין בישראל ובארה"ב לצורך חבלה בתהליך השלום. לאחר שעבר החוק, החליט רבין שמבחינה ציבורית אין לו ברירה אלא לאמץ אותו לחיקו בחום.

כך עשו מאז ועדיין עושים ראשי ממשלות ומפלגות בישראל, חלקם מתוך אמונה עיקשת ברעיון ירושלים המאוחדת כבירתה הנצחית של מדינת ישראל, אך חלקם מתוך חשש שנקיטת עמדה אחרת תגבה מהם מחיר פוליטי. לאורך השנים, מצאו עצמם גם מנהיגי מפלגות אופוזיציה מביעים תמיכה בירושלים המאוחדת. זאת לעתים במקביל להצהרות שלהם כי הם מקבלים את מתווה קלינטון משנת 2000, שקורא לפשרה בעיר ולבירה פלסטינית במזרח.

אותם פוליטיקאים שהעזו לדבר על פתרונות אפשריים לסוגיית ירושלים, קראו לרוב למהלכים חד-צדדיים של העברת שכונות וכפרים במזרח ירושלים לשליטה פלסטינית, והציגו זאת כמהלך שתכליתו להבטיח ירושלים יהודית יותר, גם אם גדולה פחות. רעיון זה מתכתב יותר ויותר עם תכניות שמקדם כעת הימין, לסיפוח התנחלויות לשטח ירושלים ו/או להוצאת פלסטינים משטחה כדי להגדיל את הרוב היהודי, וגם להקשות ככל שניתן על פשרה טריטוריאלית עתידית בעיר.

תומכי-שלום בישראל מבקרים, ובצדק, את טראמפ על שלא הבחין בנאומו בין מערב ומזרח ירושלים, ועל שלא התייחס לשאיפות הפלסטיניות במזרח העיר. החלטתו להימנע מכך אכן מוסיפה מכשולים נוספים בדרך לשלום. ואולם, למרות התבטאויותיו החוזרות של הנשיא האמריקאי בדבר רצונו בשלום, המהלך הירושלמי שלו נובע בעיקר מצורכי פוליטיקה פנימית.

בכך הוא אינו הראשון. מ-1972, אז הופיעה לראשונה הקריאה להעברת השגרירות במצע של אחת המפלגות בארה"ב (אז היתה זו המפלגה הדמוקרטית), דרך החוק להעברת השגרירות לירושלים ב-1995 והצהרת ג'ורג' וו. בוש לקראת בחירות 2000 כי הוא "יתחיל את תהליך העברת השגרירות", וכלה בהצהרות טראמפ כי שגרירות אמריקאית קום תוקם בירושלים – הרוב נבע מפוליטיקה פנימית, ולא מדאגה לעתיד הישראלים, הפלסטינים והאזור.

ממשל קלינטון היה שונה. שם זיהו את הנזק הגדול שמהלכים אמריקאיים בנושא ירושלים עלולים לגרום לתהליך השלום. לא בכדי עשה קלינטון מאמצים לבלום את יוזמת החקיקה של 1995. בממשל ג'ורג' וו. בוש, מהלכי החקיקה בצורה חריפה, תידרכו חברי קונגרס נגדה, הזמינו חוות דעת לגבי אי-החוקיות שלה, ואף איימו שהנשיא יטיל וטו או יסרב לחתום על חוק שיאושר. דניס רוס, שהוביל את מאמצי השלום של קלינטון, אמר אז ליוזמי החוק: "אתם רוצים להעביר את החוק, בבקשה. אשתי תשמח מאוד. יהיה לי הרבה זמן לבלות בבית עם הילדים. למזרח התיכון אצטרך לצאת עם שכפ"ץ". לבסוף, נמצא הפתרון בדמות צו ההשעיה

* ד"ר נמרוד גורן הוא ראש מכון חיתוים. הוא כתב, במשותף עם עקיבא אלדר, את הספר "מארב ירושלמי: המהלכים להעברת שגרירות ארצות הברית לבירה".

הנשיאותי שנחתם מדי חצי שנה (כולל על ידי טראמפ) ושמעכב את העברת השגרירות לירושלים משיקולי ביטחון לאומי.

עתידיה של ירושלים לא ייקבע על ידי הצהרות פוליטיות של נשיא אמריקאי כזה או אחר. הצהרות שכאלה, דוגמת הצהרת טראמפ, ביכולתן להשפיע על המצב בשטח ועל העמדות הרווחות בקהילה הבינלאומית, אך לא הן יהיו אלו שיעצבו את מציאות החיים של הישראלים והפלסטינים. בשנים האחרונות אנו עדים לריבוי יוזמות בינלאומיות לקידום השלום – מארה"ב, מאירופה, מהליגה הערבית ואפילו מסין – אך אין בנמצא יוזמות שמציעות ומקדמות ההנהגות המקומיות, בירושלים וברמאללה.

הקהילה הבינלאומית צריכה לסייע בקידום השלום, ויש לה תפקיד חשוב בכך. היא יכולה להבהיר כיצד היא רואה את פתרון שתי המדינות, להציע תמריצים ולהצביע על המחירים שישלמו הצדדים אם יימנעו משלום וינקטו צעדים שמרחיקים אותו. ואולם, מהלך השלום עצמו צריך לנבוע מהאזור, כפי שקרה כבר בעבר ביחסי ישראל-ערב. בהיעדר ממשלה תומכת-שלום צריכה האופוזיציה בישראל לקחת את היוזמה ולעשות כן, בדומה למהלך שהוביל ב-2003 לפרסום יוזמת ז'נבה, כחלופה תומכת-שלום למדיניות ממשלת שרון. סוגיית ירושלים יכולה להיות נקודת פתיחה טובה לכך, דווקא משום הפער העצום בין המציאות העכשווית בירושלים לבין זו שצפויה לשרור בה לאחר השגת השלום.

במקום להתחרות בממשלה מי מתלהב יותר מהצהרת טראמפ ומי מחויב יותר לאחדות ירושלים, ובמקום לתמוך בחקיקה שמקשה עוד יותר על השגת פתרון, טוב יעשו פוליטיקאים תומכי-שלום אם יציגו חזון לירושלים בעידן של שלום. חזון אותו יגבשו בדיאלוג עם הפלסטינים בעיר וברשות הפלסטינית, ועם נציגים ממדינות ערב; חזון שיבוסס על הצורך להגיע לפשרה בעיר ושייתן מענה לצרכים של שני הצדדים מתוך הבנה שרק כך תוכל ירושלים לשגשג.

ירושלים יכולה להפוך לסיפור הצלחה מקומי, אזורי ובינלאומי, ולא חייבת להוסיף להיות עיר ענייה ורווית-סכסוכים. ירושלים בעידן השלום תהיה אבן שואבת לתיירים, עסקים ומוסדות בינלאומיים. וכן, יהיו בה גם שגרירויות זרות, והרבה. את הסיפור הזה צריכים הישראלים והפלסטינים לשמוע, והשמעתו תהיה התגובה הטובה ביותר להצהרת טראמפ.